

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Newsletter

Asijský program

2/2010

únor 2010

Měsíčník o dění na asijském kontinentu

V tomto vydání najdete

Sporná čínsko-indická hranice

Singapur a Malajsie v kontextu peacekeepingu ASEANu v regionu jihovýchodní Asie

„Voda za energii“ – možný konflikt o vodu ve Střední Asii

Seriál: Asijské osobnosti nominované na Nobelovu cenu míru 2009 – Sun Wenguang

Minianalýzy

Sporná čínsko-indická hranice

Václav Kopecký

Čína již naprostou většinu svých pevninských územních sporů vyřešila. Neshoda s Indií na přesném vymezení hranice a suverenity nad některými oblastmi však stále představuje potenciální rozbušku konfliktu mezi oběma zeměmi. Z celkové délky hranice 4 056 km je téměř polovina nejasně vymezená a spory se vedou hlavně o bývalé kašmírské území Aksai Chin (nyní spravované Čínou) a indický svazový stát Arunáčalpradéš, před rokem 1914 součást Tibetu.

Teoreticky byly obě strany nejbližší dohodě mezi lety 2003 a 2005, kdy probíhaly jednání nad uznáním čínské suverenity nad Aksai Chin a indické nad Arunáčalpradéšem. K dohodě však nakonec nedošlo mj. proto, že Číňané odmítali ustoupit od nároku na město Tawang, jedno z nejposvátnějších míst tibetského buddhismu, kde se může narodit příští dalajláma. Rozhovory sice nadále pokračují (poslední kolo se uskutečnilo v srpnu minulého roku), kromě ujištění o mírovém řešení sporů však žádné výsledky nepřináší.

Naopak dochází ke vzrůstající vojenské přítomnosti v okolí hranice, a to na obou stranách. Výhoda je v tomto případě na straně Číny, jelikož Tibetská plošina poskytuje strategicky mnohem lepší terén. Navíc dochází v Tibetu k velkým investicím do infrastruktury, která se může v případě konfliktu využít. V neposlední řadě je, alespoň teoreticky, čínská armáda na technologicky vyšší úrovni (což přiznávají i mnozí indiští generálové), ačkoliv nemá od roku 1979 bojovou zkušenost.

Někteří čínští experti přiznávají, že v tuto chvíli nevidí důvod k dosažení dohody, jelikož očekávají, že bude jejich země v budoucnu komparativně ještě silnější a bude mít tak lepší pozici ve

vyjednávání. U případného vojenského konfliktu tomu však tak být nemusí, jelikož záleží na budoucí podpoře Indie Spojenými státy.

Současné územní rozpory jsou však spíše možným prostředkem konfliktu než jeho cílem. Ačkoliv by Čína alespoň o část Arunáčalpradéše rozhodně stála, nedá se předpokládat, že by šla do významné konfrontace jen kvůli němu. Napětí na čínsko-indické hranici by tak nemělo být bez přihlídnutí k ostatním strategickým cílům obou aktérů přeceňováno. To však možnou konfrontaci rozhodně nevylučuje.

Singapur a Malajsie v kontextu peacekeepingu ASEANu v regionu jihovýchodní Asie

Valérie Svobodová

V době, kdy ASEAN (Association of Southeast Asian Nations, Sdružení zemí jihovýchodní Asie) vznikal, byla situace v regionu značně nestabilní, dalo by se říci, že v neustálém víru rozbrojů mezi státy, které teprve nedávno vybojovaly svou samostatnost. Indonésie vedla politiku konfrontace vůči Malajsii a Singapuru (jež skončila de facto až založením ASEANu). Filipíny a Malajsie se přely o křesťanský Sabah, zatímco v Malajsii pokračovaly rasové nepokoje. Vietnam byl ve válce, do které byly vtaženy i Laos a Kambodža a Thajsku hrozila v důsledku konfliktu nestabilita. Barma se od převratu vojenské junty izolovala, zatímco Brunej potlačil povstání proti sultanátu. Ani jedna z deseti nynějších členských zemí Sdružení zemí jihovýchodní Asie tedy v šedesátých letech dvacátého století neprocházela obdobím harmonického vývoje – i přesto se regionu jihovýchodní Asie podařilo nastoupit cestu relativně klidného vývoje, malý zázrak pro region dříve známý jako „asijský Balkán“.

Vztah mezi Singapurem a Malajsií byl nejednou v historii napnutý – ať už v otázce přístupu k vodě, teritoriální suverenity, leteckého prostoru či územních nároků. Singapur se teprve v roce 1965 bolestivě oddělil od Malajsie a nastoupil cestu samostatného vývoje – a své dvojče od té doby v mnoha ohledech nejen dohnal, ale i předehnal.

Singapur i Malajsie si nárokují ostrov Pedra Branca (malajsky Pulau Batu Puteh), který je pod kontrolou Singapuru. Spor se objevil poprvé v roce 1979, kdy Malajsie zveřejnila mapu svého území zahrnující i Pedra Branca. Případ zašel až k mezinárodnímu soudu v Haagu, který v červnu 2008 potvrdil status quo. Toto byl první případ, kdy se členská země ASEANu obrátila na mezinárodní soud. Sám ASEAN nemá pravomoc ani legální orgán k řešení sporů, přesto je jakousi základnou pro udržení respektu mezi stranami sporu. Ačkoliv role ASEANu nebyla navenek příliš viditelná, žádná ze stran sporu nerealizovala hrozby, které hrozily přerůst v otevřený konflikt, což může být výsledek vyvažující role ASEANu, jenž působil jako mediátor v konfliktu.

V roce 1961 a 1962 byly podepsány dohody, že Malajsie bude dodávat neupravenou vodu Singapuru za fixní cenu do roku 2011 ([více](#)). Singapur upravenou vodu zpětně odprodává malajskému státu Johor. Přesto Malajsie přišla v roce 2001 s návrhem upravení ceny blíže k tržním podmínkám. Malajsie hrozila zavřením kohoutků, Singapur naopak vojenským zásahem v případě nedodržení smlouvy. Ani jedna ze stran neupřednostňovala obrátit se na Haag. I v tomto

případě převážil vyvažující vliv ASEAN, kdy se především díky neformálním jednáním a dlouhou mediací podařilo situaci vyřešit.

Ačkoliv je role ASEAN při letném pohledu na stabilitu v regionu přehlednutelná, po detailnějším pohledu na jednotlivé potenciální spory od šedesátých let dvacátého století a jejich řešení je zřejmé, že důležitost ASEANu není možno podceňovat a sdružení v rámci regionální stability hraje důležitou roli.

„Voda za energii” – možný konflikt o vodu ve Střední Asii

Šárka Baladová

Přestože ve vyspělém světě má 100 % populace přístup k pitné vodě, v mnohých oblastech je voda považována za strategickou surovinu srovnatelného významu jako například ropa, zemní plyn a jiné neobnovitelné zdroje energie. Jednou z vysoce problematických oblastí, ve kterých hrozí v extrémním případě z důvodu omezeného přístupu k vodě i vojenský konflikt, je oblast Střední Asie. Experti tvrdí, že by konflikt mohl vzniknout mezi postkomunistickými republikami Kazachstánem, Kyrgyzstánem, Tádžikistánem, Uzbekistánem a Turkmenistánem. Uzbekistán, Turkmenistán a Kazachstán leží na dolním toku řek Syrdarja, Vachš a Amudarja, zatímco Kyrgyzstán a Tádžikistán jsou státy horního toku.

Většina vody v oblasti (až 90 %) pochází z horských oblastí Kyrgyzstánu a Tádžikistánu. V těchto zemích je voda jediným nerostným bohatstvím, nicméně spotřeba je podstatně nižší než v zemích dolního toku. Z doby Sovětského Svazu jsou v těchto zemích vybudovány zásobárny vody, které relativně efektivně zásobovaly zemědělské oblasti na dolním toku řek. Tento sovětský model managementu vodních toků však zcela selhává v podmínkách, kdy je oblast rozdělena na 5 nezávislých republik.

Kazachstán, Uzbekistán a Turkmenistán jsou naopak zásobárnami zemního plynu a ropy. Nicméně více než třetina HDP je tvořena pěstováním bavlny, které je zcela závislé na efektivní dodávce vody. Naopak země horního toku jsou závislé na dodávkách energií, ropy a plynu z těchto zemí. Vzhledem k vyšší ekonomické úrovni a zmíněným zásobám ropy a zemního plynu v zemích dolního toku, a tedy i vyšší atraktivnosti pro Čínu nebo USA, se předpokládá, že v případě blokády dodávek vody ze strany Kyrgyzstánu a Tádžikistánu by v případě ozbrojeného konfliktu tyto země byly relativně slabým soupeřem. Nejen ropa a zemní plyn ale také voda se stala strategickým politicko-ekonomickým tématem číslo jedna.

Z ekonomického úhlu pohledu by se mohlo zdát, že situaci lze jednoduše řešit aplikací teorie komparativní výhody, nicméně tato teorie v praxi zcela selhává. Navíc všechny zmíněné země jsou signatáři Konvence Organizace spojených národů o právech a nenavigačním využití mezinárodních vodních toků. Tato konvence stojí na třech pilířích: (1) Spravedlivé užívání zdrojů, (2) Zdržení se způsobení škody ostatním státům a (3) Závazek výměny hydrologických a jiných relevantních dat. Nicméně ani jeden z pilířů není splněn v středoasijském problému.

Problematika spravedlivosti rozdělování je kontroverzní z následujících důvodů. Zaprvé, uvádí se, že přestože nejsou k dispozici přesná data o množství vody v regionu, je v oblasti horního toku (Kyrgyzstán a Tádžikistán) vody dostatek. Zadruhé, dohody o dodávkách vody jsou vyjednávány často jako barterový obchod za energie. Tyto dohody jsou však bilaterální a dohodnuté množství kvóty platí pouze na jeden rok. Chybí zde dlouhodobá koncepce spolupráce a vytvoření funkčního managementu vodních zdrojů.

Vzhledem k výše zmíněnému argumentu o relativním nedostatku vody v regionu se problematika zdržení se způsobení škody ostatním státům jeví jako zásadní problém. Z důvodů politicko-strategických (faktická nenahraditelnost vody) a ekonomických (velmi nízká diversifikace ekonomik) se země od zisku nezávislosti drží svých pozic a nejeví ochotu kooperovat. Země horního toku se často uchylují k taktikám, jako například vypouštění vody v zimních měsících což způsobuje: (1) Záplavy v zemědělských oblastech zemí dolního toku, (2) Nedostatek vody v letních měsících pro účely zemědělské produkce v zemích dolního toku. Země dolního toku na druhou stranu často úmyslně přerušují dodávky energií, což zásadním způsobem limituje a destabilizuje ekonomickou a sociální situaci zemí horního toku.

Nutno dodat, že výpadky dodávek jsou často způsobeny technickou zastaralostí zavlažovacího vodovodního systému, plynovodu a ropovodu. Nemožnost oddělit tuto skutečnost od výpadků, které jsou politicky a ekonomicky motivované, pouze znásobuje nárůst nedůvěry mezi jednotlivými státy.

Nefunkční komunikace a nefungující výměna hydrologických a jiných relativních dat, například o výstavbě vodních děl v zemích horního toku, již není vzhledem k výše zmíněnému překvapením. Pouze dotváří a zostřuje ráz celého problému. V nejbližší době nelze očekávat výrazné zlepšení situace. Závazky zemí u Organizace spojených národů nejsou právně vymahatelné, a zásadní změna přístupu jednotlivých vlád je nepravděpodobná z důvodu strategického charakteru vody a zdrojů energie.

Seriál: Asijské osobnosti nominované na Nobelovu cenu míru 2009 – Sun Wenguang, 孙文广

Nobelova cena míru patří od roku 1901, kdy byla poprvé udělena k nejvýznamnějším oceněním, jaké může jednatel na světě získat. Snad proto jsou na cenu nominováni a i méně populární lidé mimo okruh politiky. Morální ocenění, jeden z hlavních přínosů ceny, si zaslouží všechny nominované osobnosti asijského regionu pro rok 2009.

Během celkem šestidílného seriálu, Vám představíme následující osobnosti:

1. Chen Guangcheng, 陈光诚 - čínský aktivista za lidská práva (viz [Newsletter 06/2009](#))
2. Gao Zhisheng, 高智晟 - čínský aktivista za lidská práva (viz [Newsletter 07/2009](#))
3. Hu Jia, 胡佳 - čínský aktivista za lidská práva (viz [Newsletter 08/2009](#))
4. Liu Xiaobo, 刘晓波 - čínský aktivista za lidská práva (viz [Newsletter 01/2010](#))

5. Sun Wenguang, 孙文广 - čínský aktivista za lidská práva
6. Thích Quảng Đô, vietnamský buddhistický mnich

Z důvodu přísného utajení oficiálního seznamu nominovaných a omezeného prostoru Newsletteru, vycházíme z neúplného seznamu předpokládaných nominovaných, zveřejňovaném každoročně Mezinárodním institutem výzkumu míru v Oslu (PRIO).

Sun Wenguang, 孙文广 – Uctít památku zesnulého může být nebezpečné

Jan Trnka

Sun Wenguang (1934) svůj pracovní život zasvětil ekonomii, jíž jako profesor vyučoval na Institutu podnikového managementu Shandongské univerzity (Shandong daxue). Spekulace z roku 2009 se přesto týkaly možné nominace na Nobelovu cenu za mír. Sun totiž vytrvale usiluje o lepší zajištění právní ochrany v Číně. Po vzniku Charty 08 představuje jednu z vůdčích osobností tohoto hnutí ([dále...](#)).

V 60. a 70. letech byl pro odlišné politické názory celkem 15 let vězněn. Od té doby Sun usiloval o zlepšení podmínek v čínských pracovních táborech. Když byl v roce 1988 zvolen do poradního orgánu města Jinanu, vypracoval zákon na prošetření chodu vazebních věznic a zlepšení tamějších životních podmínek. Iniciativa neuspěla a po událostech na Náměstí nebeského klidu (Tiananmen) Sun z politiky odešel. Nadále však zůstal občansky aktivní. Opakovaně vyzýval k prošetření perzekuce, které byli vystaveni praktikanti Falun Gong. V roce 2005 napsal v této věci výzvu Národnímu lidovému kongresu a poté v březnu 2006 adresoval stejně zaměřený otevřený dopis čínským státním představitelům. Vládnoucí stranu dále kritizoval při nepokojích v Tibetu z března 2008. Výklad problému čínskými médii označil za „plný lží“ ([zdroj](#)). Vládním orgánům dále vytkl zákaz vstupu zahraničním novinářům do oblasti. Sporným přístupem západních médií k tématu se nezabýval.

Do centra pozornosti světových médií se nechtěně dostal 4. dubna 2009, v den, kdy si Číňané připomínají památku mrtvých. Sun Wenguang, tak jako každý rok, navštívil hroby dvou čínských politiků. Kontroverznější z nich, Zhao Ziyang, působil před protesty na Náměstí nebeského klidu jako předseda vlády a generální tajemník Komunistické strany Číny. Po potlačení protestů dožil v domácím vězení, kde zemřel před pěti lety ([dále...](#)). Útok na Sunovu osobu se odehrál za podivných okolností. Nejprve se mu asi 20 policistů snažilo zabránit, aby se na každoroční vzpomínkovou cestu vydal, načež ho při odchodu ze hřbitova napadla pětice neuniformovaných mužů ([zdroj](#)). Po několikaminutovém útoku přivolal policista ambulanci. Svou roli v útoku může hrát i fakt, že letos svůj záměr Sun poprvé oznámil na internetu ([dále...](#)).

Ze svých zranění se Sun Wenguang zotavil a přiznal: „Neočekával jsem to. Nepokoušel jsem se zorganizovat žádnou skupinu. Byla to jen osobní návštěva hřbitova.“ Dodal však: „Pro boj za demokracii je nezbytné, aby se snažil každý z nás.“ ([zdroj](#))

Pozvánka

Filmový festival Potala 2010

Kdy: 8. března až 24. března

Kde: Kino Světozor, Kino Aero

Program: Čtvrtý ročník Festivalu tibetských filmů a filmů o Tibetu nabízí divákům devět filmů s tibetskou tematikou, z nichž sedm bude uvedeno v české premiéře ([více](#)).

Newsletter vyjadřuje názory autorů. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

Koordinátorka projektu: Valérie Svobodová Tajemník: Jan Trnka Minianalýzy: Šárka Baladová, Václav Kopecký, Valérie Svobodová Seriál: Jan Trnka Pozvánka: Valérie Svobodová Grafický návrh: Side2 Šablona: Petr Netuka Sazba: Pavel Maškarinec Kontakt na redakci: newsletter.ap@amo.cz

---

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) Žitná 27, 110 00 Praha 1 Tel./Fax: +420 224 813 460 E-mail: info@amo.cz / www.amo.cz

---

© Asociace pro mezinárodní otázky 2010
